

ÄMNESÖVERGRIPANDE TEMADAG OM URSPRUNGSFRÅGORNA

BAKGRUND

I gymnasieskolan behandlas frågan om vårt ursprung inte bara i biologi och naturkunskap utan även i ämnet religionskunskap. I läroplanen anges religionsämnets syfte med avseende på området:

"Eleverna ska ges möjlighet att diskutera hur relationen mellan religion och vetenskap kan tolkas och uppfattas, till exempel beträffande frågor om skapelse och evolution."¹ I det centrala innehållet för kursen Religionskunskap 1 ingår att undervisningen skall behandla "olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap i den aktuella samhällsdebatten".

Sammantaget innebär detta att området skapelse-evolution i praktiken är obligatorisk för alla gymnasieelever eftersom samtliga, såväl på högskoleförberedande som yrkesprogram, läser kursen Re1. Att området behandlas inom ramen för religionskunskapsämnet är naturligt eftersom de två ursprungsperspektiven utgör grundvalen för två diametralt motsatta världsåskådningar som båda omöjliga kan vara sanna.

Eftersom saklighet och allsidighet är viktiga ledord för all utbildning är det av största vikt att områden och företeelser behandlas så objektivt som möjligt i undervisningen. När det gäller området skapelse-evolution ska därför evolutionsteorin presenteras korrekt och i enlighet med modern forskning och detsamma måste naturligtvis även gälla skapelsetro/Intelligent design.

I fråga om evolutionsteorin ska denna därför inte förmedlas till eleverna i en tillrättalagd, oproblematiserad och föråldrad version, som om intern kritik mot de neodarwinistiska mekanismerna mutationer och selektion inte existerade. Eleverna ska få åtminstone grundläggande information om den strömning inom evolutionsbiologin som är kritisk till neodarwinismen och som går under namnet "Tredje vägens evolutionsbiologi" samt anledningarna till att den finns. Motsvarande gäller för skapelse-/designperspektivet som så långt det är möjligt ska gestaltas via sina egna företrädare och käl-

lor – inte via stereotyper hämtade från talkorigins eller andra vinklade källor som Wikipedia och Nationalencyklopedin.²

Just för att de sistnämnda källorna är missvisande, medan de har ryktet om sig att vara sakliga och objektiva, finns det skäl att misstänka att skapelse-/designperspektivet idag missrepresenteras i de flesta av landets klassrum. I fråga om detta krävs en förändring för att läroplanens intentioner om saklighet och allsidighet ska kunna uppfyllas. Situationen blir inte bättre av att de vanligaste sökmotorernas algoritmer numera på ett märkbart sätt filtrerar bort resultat från evolutionskritiska organisationer, vilket gör det avsevärt svårare för elever att söka genuin information om vad ID och skapelsetro verkligen står för; informationen passerar alltså genom ett skapelsekritiskt filter som skapar desinformation.

Därför presenterar Genesisredaktionen här ett konkret förslag till upplägg av en ämnesövergripande temadag för gymnasiet inom ramen för ämnet religionskunskap som möjliggör en allsidig belysning av området i läroplanens anda. Utrymmet tillåter inte detaljer i alla avseenden, utan materialet ska ses som en källa till inspiration som kan anpassas efter omständigheterna på den lokala skolenheten. Ett snarlikt upplägg har använts under ett antal år i en svensk, icke-konfessionell gymnasieskola. I dagsläget är – vilket framgår av en annan artikel i detta nummer av Genesis – bristerna i fråga om den pedagogiska och akademiska friheten i skolans värld dessvärre sådana att vi väljer att inte uppge gymnasieskolans eller de ansvariga lärarnas namn.

Det bör tilläggas att grundskolans och gymnasieskolans läroplaner inte skiljer sig åt i fråga om syfte eller andemening, vilket innebär att ett motsvarande och nedtransponerat upplägg med fördel kan genomföras även i grundskolans åk 9. En del av de evolutionskritiska källorna i slutet av artikeln bör då utelämnas. I stället kan eleverna hänvisas till Genesis webbplats genesis.nu med dess videokofferi <https://genesis.nu/i/video/> (kortare: krymp.nu/2ON).

/Redaktionen

A. PLANERING OCH FÖRBEREDELSE

Schemaförslag med två undervisningsgrupper

GRUPP 1

08:10-08:30 Introduktion (lärare eller skolledare)

08:30-09:30 Om tro och vetenskap

(religions- eller filosofilärare)

09:45-10:45 Evolutionsteori (biologilärare)

10:45-11:45 LUNCH

11:45-12:45 Intelligent design (sakkunnig lärare eller gästföreläsare från Genesis³)

13:00-14:00 Reflektion och diskussion (med medverkande som handledare)

GRUPP 2

09:30-09:50 Introduktion (lärare eller skolledare)

09:50-10:50 Om tro och vetenskap

(religions- eller filosofilärare)

10:50-11:50 LUNCH

11:50-12:50 Evolutionsteori (biologilärare)

13:05-14:05 Intelligent design (sakkunnig lärare eller gästföreläsare från Genesis³)

14:20-15:20 Reflektion och diskussion (med medverkande som handledare)

B. RIKTLINJER FÖR LÄRARNA

Förslag på innehåll i de olika programpunkterna

INTRODUKTION

- Välkomnande av eventuell gästföreläsare
- Presentation av läroplanstexter som motiverar temadagen (se bakgrundsavsnittet ovan)
- Beskrivning av temadagens syfte (se nedan)
- Beskrivning av dagens upplägg, indelning av eleverna inför den avslutande gruppdiskussionen
- Kortfattad definition av begreppen evolution, intelligent design och kreationism

Temadagens syfte

När dagen är slut har du som elev fått möjlighet att:

- öka dina kunskaper om vetenskaplig metod
- öka din förståelse för en teistisk-kristen världsbild
- öka din förståelse för en världsbild baserad på evolutionsteorin
- undersöka nya perspektiv på hur allt började och varifrån vi kommer

FÖREDRAG/SEMINARIER: INNEHÅLLSFÖRSLAG

1. Om tro och vetenskap

- Definition av ateism, agnosticism, deism, teism
- Klassiska argument för och emot Guds existens
- Demarkationskriterier och deras begränsningar (om gränsdragningen mellan vetenskap och icke-/pseudovetenskap)

■ Naturvetenskapens förtjänster och begränsningar; de båda dikena: vetenskapsförakt och scientism

■ Analys av begreppen tro och vetande

■ Etik utifrån olika världsbilder

2. Evolutionsteori

■ Livets ursprung, abiogenes

■ Evolutionsteorins historik

■ Evolutionsteorins centrala mekanism: mutationer, selektionstryck, differentiell reproduktiv framgång, artbildning, trädmodellen – gemensam härstamning

■ Evidens från paleontologi (fossil), genetik och anatomi (likhetsmönster, homologier, rudiment, embryonalutveckling), biogeografi (endemiska arter etc)

- Exempel: valens evolution, människans evolution, bakterieresistens, sicklecellanemi
- Åldersdateringsmetoder

3. Intelligent design och kreationism

■ Definition och beskrivning av ID: se www.discovery.org/id/faqs/ (kortare: krymp.nu/2OM)

■ Ett antal argument för design: specificerad och oreducerbar komplexitet, DNA och fenomenet biologisk/genetisk information

■ Evolutionskritik: med avseende på mutationer, selektion, mönstret i fossilen, konvergent evolution, skillnaden mellan evidensläget för mikro- respektive makroevolution

■ Teistisk evolution – evolutionen som Guds skapelsemetod

■ Kreationismens modell med skapade slag av organismer, buskmodellen – skapade familjer/släkten

■ Kreationismens invändningar mot naturalismens tidsperspektiv

4. Gruppdiskussion

■ Elevernas resonemang under gruppsamtalen bedöms av närvarande lärare med avseende på:

- Visade kunskaper och överblick av området
- Återkoppling till innehållet i dagens föreläsningar
- Förmåga till analys och formulerande av relevanta frågor
- Bidrag till ett konstruktivt samtalsklimat

C. För eleverna

Huvudfrågeställningar

■ Är djuren, naturen, människan en produkt av evolution eller en produkt av en intelligent design?

■ Finns det ett syfte med att djuren, naturen, människan existerar?

Uppgift: Sök svar på frågor

■ Under dagen ska du försöka hitta svar på ett antal frågor (se nedan) – anteckna fortlöpande!

■ Efter föreläsningarna: samtal i smågrupper:

- Jämför anteckningarna och diskutera er fram till gemensamma svar på frågorna. Fyll i det utdelade gruppformuläret och lämna sedan in det.

Frågor

■ 1. Hur tänker du/ni kring riskerna med de båda ytterligheterna vetenskapsförakt och scientism?

■ 2. Vilka argument anser du/ni är de starkaste respektive svagaste i evolutions- respektive skapelse-/designperspektivet?

■ 3. Vilka områden berör evolutionsteori/ID som den andra inte berör?

■ 4. Har evolutionsteorin brister? Kan ID ge ett vetenskapligt godtagbart/ användbart svar på dessa?

■ 5. Har ID brister? Kan evolutionsteorin ge ett vetenskapligt godtagbart/ användbart svar på dessa?

■ 6. Kan evolutionsteori och ID båda vara sanna? Är de kompatibla? Kan man tro på delar ur båda?

■ 7. Reflektera över dagens föreläsningar och besvara följande frågor:

- Anser du/ni att några av dagens frågeställningar har trovärdiga evolutionära förklaringar?
- Anser du/ni att några av dagens frågeställningar har trovärdiga ID-förklaringar?

NOTER:

1. Texten finns att nå via Skolverkets hemsida www.skolverket.se; enklast via krymp.nu/2OP.
2. För Nationalencyklopedins behandling av begreppen kreationism och Intelligent design – se kommentar på sidorna 64-65 i den första artikeln om Ekebyholmsskolan i Genesis nr 1 mars 2021.
3. Se s. 2 för kontaktinformation